

Kraków, dnia 9.01.2025 r.

Prof. dr hab. Monika Florczak-Wątor
Katedra Prawa Konstytucyjnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Jagielloński

RECENZJA

DOTYCZĄCA OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH DR. MAURO ARTURO RIVERA LEÓN

(w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego)

W związku z powołaniem mnie przez Radę Naukową Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach uchwałą nr 128/2024 z dnia 29 października 2024 r. w skład Komisji Habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Mauro Arturo Rivera León i powierzeniem mi w tym postępowaniu funkcji recenzentki, niniejszym przedstawiam recenzję dotyczącą osiągnięć naukowych Habilitanta.

Przygotowując tę recenzję kierowałam się kryteriami wskazanymi w art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r., poz. 1571, ze zm.), z których wynika, że stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: 1) posiada stopień doktora; 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe lub artystyczne stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, w tym co najmniej: (a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy, lub (b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b ustawy, lub (c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Pierwsze ze wspomnianych kryteriów Habilitant spełnia, bowiem stopień doktora nauk prawnych uzyskał na Uniwersytecie Complutense w Madrycie w wyniku obrony 11 września 2015 r. rozprawy doktorskiej pt. „La legitimación en la acción de inconstitucionalidad y la controversia constitucional Mexicana: un estudio comparado” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr Javier García Roca i prof. dr Diego Valadés Ríosa. Do oceny pozostaje zatem weryfikacja spełnienia przez Habilitanta również dwóch pozostałych kryteriów warunkujących możliwość nadania mu stopnia doktora habilitowanego.

I. OCENA OSIĄGNIĘĆ NAUKOWO-BADAWCZYCH

1. Ocena osiągnięcia naukowego wskazanego jako stanowiące znaczny wkładu w rozwój dyscypliny

Jako osiągnięcie naukowe, stanowiące podstawę wniosku o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego, Habilitant wskazał anglojęzyczną monografię swojego autorstwa pt. *Supermajorities in Constitutional Courts* wydaną nakładem prestiżowego wydawnictwa Routledge w 2024 r. Wydawnictwo to było w 2024 r. ujęte w wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe ogłoszonym przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, co oznacza, że monografia pt. *Supermajorities in Constitutional Courts* spełnia wymóg, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Dodać przy tym należy, że wydawnictwo Routledge jest wydawnictwem poziomu II – 200 punktów.

1.1. Problem badawczy – jego oryginalność i znaczenie

Monografia autorstwa Habilitanta pt. *Supermajorities in Constitutional Courts* dotyczy problemu większości kwalifikowanych w wybranych sądach konstytucyjnych i sądach najwyższych realizujących kontrolę konstytucyjności prawa. Obejmuje ona zarówno analizę teoretyczną tego zagadnienia, jak również analizę prawnoporównawczą opartą na wynikach badań dogmatycznych i empirycznych wybranych państw. Dodać należy, że problematyka sądów konstytucyjnych jest często podejmowana w literaturze przedmiotu. Dużym zainteresowaniem nauki cieszy się również kwestia procedury przed

sądami konstytucyjnymi czy kwestia skutków wydawanych przez nie orzeczeń. Dotychczas rzadko był jednak podejmowany w doktrynie prawa problem mechanizmów podejmowania decyzji przez sądy konstytucyjne w oparciu o większości zwykłe lub kwalifikowane. O ile w literaturze zagranicznej zagadnienie to było niekiedy analizowane, o tyle w literaturze polskiej pozostawało ono poza głównym nurtem badań problematyki kontroli konstytucyjności prawa.

Tymczasem problem reguł większości kwalifikowanych uczyniony przez Habilitanta przedmiotem jego monografii jest niezwykle doniosły i aktualny. Obecnie, w dobie rosnącej polaryzacji politycznej i napięć w systemach konstytucyjnych, badanie skutków oddziaływania wymogu większości kwalifikowanych na proces decyzyjny w sądach konstytucyjnych nabiera szczególnego znaczenia. Większości kwalifikowane wzmacniają legitymację podejmowanych rozstrzygnięć i minimalizują ryzyko ich arbitralności. Analiza tego, w jakim stopniu takie wymogi wpływają na efektywność orzekania sądów konstytucyjnych niewątpliwie poszerza naszą wiedzę na temat procesu kontroli konstytucyjności prawa. Większości kwalifikowane mogą wspierać pluralizm opinii wyrażanych przez członków składu orzekającego i wymagać podejmowania rozstrzygnięć wyważonych, ale jednocześnie mogą prowadzić do blokad decyzyjnych i paraliżu działania konstytucyjnego organu państwa. To otwiera pole do badań nad tym, jak większościowe mechanizmy podejmowania decyzji wpływają na równowagę między ochroną praw mniejszości a zdolnością sądu do efektywnego działania. Niezwykle interesującym zagadnieniem jest również to, jak podejmowanie decyzji przez sąd konstytucyjny większością kwalifikowaną wpływa na odbiór jego orzeczeń w społeczeństwie, doktrynie prawa i judykaturze. Wymóg ten może bowiem wzmacniać przekonanie o niezależności i bezstronności sądu konstytucyjnego, ale również może osłabiać na rzecz tezy o tym, że rozstrzygnięcie w kwestii konstytucyjności prawa zawsze jest efektem kompromisów i uzgodnień.

Kwestiami najistotniejszymi, które wiążą się z wybranym przez Habilitanta problemem badawczym, są te dotyczące praktyki stosowania większości kwalifikowanych w różnych porządkach prawnych oraz ich wpływu na funkcjonowanie różnych jurysdykcji i polityczną dynamikę różnych systemów demokratycznych. Te właśnie zagadnienia są w centrum zainteresowania Habilitanta i nie ma wątpliwości, że jego monografia wnosi znaczący wkład w rozwój dyscypliny naukowej w tym właśnie zakresie.

Z tych powodów wybór przez Habilitanta problemu badawczego oceniam bardzo pozytywnie. Jest to problem istotny i aktualny, niewątpliwie wymagał on podjęcia pogłębionych badań.

1.2. Hipotezy badawcze i przyjęta metodologia

Monografia pt. *Supermajorities in Constitutional Courts* nie zawiera zebranych w jednym miejscu i *expressis verbis* wysłowionych hipotez badawczych. Te ostatnie z reguły prezentowane są przez autorów albo we Wstępie pracy albo w jej pierwszym rozdziale. Determinują one kierunki procesu badawczego i pozwalają ustalić logiczność i celowość badań, które powinny zmierzać do weryfikacji sformułowanych hipotez badawczych. Brak przedstawienia hipotez badawczych przez Habilitanta stanowi jeden z nielicznych mankamentów jego pracy. Nie oznacza to jednak, że w badaniach Habilitanta żadne hipotezy badawcze nie zostały przyjęte. Wręcz przeciwnie, nie ma wątpliwości, że proces badawczy był przemyślany, świadomie projektowany, ukierunkowany na weryfikację określonych twierdzeń i założeń. Potwierdzają to prowadzone przez Habilitanta ustalenia, które znalazły swój wyraz na kartach ocenianej monografii. Pamiętać również należy o tym, że monografia powstała w ramach realizacji projektu badawczego finansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego (Norway Grants), a koniecznym elementem każdego projektu badawczego są jasno wysłowione hipotezy badawcze. Dzięki nim nie ma wątpliwości co do tego, w jakim kierunku badania zmierzają i jakie rezultaty mają one finalnie przynieść.

W swojej monografii Habilitant precyzyjnie natomiast zdefiniował zakres badań, wyraźnie wskazując to co stanowi ich przedmiot i co pozostaje poza zakresem jego zainteresowań naukowych. Zarówno cele badań, jak i pytania badawcze zostały sformułowane logicznie i prawidłowo. Do podstawowych celów swoich badań Habilitant zaliczył stworzenie typologii różnych rodzajów większości kwalifikowanych w sądach konstytucyjnych z podziałem na większości kwalifikowane decyzyjne (*decisional supermajorities*) oraz większości kwalifikowane deferencyjne (*deferential supermajorities*), a także przeprowadzenie empirycznej analizy funkcjonowania większości kwalifikowanych oraz przedstawienie ilościowej analizy wpływu większości kwalifikowanych na zdolność sądów do uchylania ustaw.

Habilitant w swoich badaniach, których rezultaty prezentuje oceniana monografia, zastosował klasyczne metody występujące w naukach prawnych, w tym metodę dogmatyczną (analizując regulacje prawne, orzecznictwo, poglądy doktryny) oraz metodę prawnoporównawczą (analizując modele większościowe w ramach sądów konstytucyjnych funkcjonujących w różnych porządkach prawnych). Dodatkowo wykorzystał również elementy metody jakościowej (z perspektywy etnograficznej – wywiady z sędziami i prawnikami z różnych jurysdykcji, w tym również sędziami polskiego Trybunału Konstytucyjnego) oraz metodę ilościową (do zbadania wpływu większości kwalifikowanych na sądy).

Jeśli chodzi o kluczową dla badań Habilitanta metodę prawnoporównawczą, to zauważyć należy, że dokonany przez niego dobór państw jest bardzo zróżnicowany, ale również przekonująco uzasadniony. Badania te z jednej strony obejmują większości kwalifikowane przyjęte w latach 1910–1920 w trzech jurysdykcjach amerykańskich (Ohio, Dakota Północna, Nebraska) oraz w okresie międzywojennym w Czechosłowacji, a z drugiej strony obejmują większości kwalifikowane funkcjonujące współcześnie w sądach konstytucyjnych w Republice Czeskiej, Republice Dominikany, Peru, Meksyku, Polsce i Gruzji. Habilitant wyjaśnił metodologię selekcji państw do badań oraz występujące między nimi podobieństwa i różnice. Warto przy tym zauważyć, że w badaniach komparatystycznych uwzględnione zostały zarówno państwa, w których większości kwalifikowane wprowadzono w sądach konstytucyjnych w efekcie demokratycznej debaty, jak również państwa, w których większości kwalifikowane narzucono w sposób sprzeczny z podstawowymi standardami demokratycznymi. Habilitant do tych różnych porządków prawnych i jurysdykcji sądowych podszedł w sposób bardzo rzetelny i kompleksowy. W badaniach prawnoporównawczych uwzględnił nie tylko relewantne regulacje prawne, ale również praktykę ich stosowania. To pozwoliło na osiągnięcie bardziej reprezentatywnych i pogłębionych wyników badań.

Pozytywnie należy ocenić to, że Habilitant w załączniku do pracy („Appendix: Data Sources and Collection Methods”) objaśnił kwestie związane z gromadzeniem danych dotyczących różnych porządków prawnych i ich wykorzystaniem w prowadzonych badaniach. Jest to istotna część pracy, pozwalająca na rekonstrukcję źródeł pozyskiwanych danych oraz wykorzystanej przez Habilitanta metodologii.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzić należy, że metodologia badań została dobrze dobrana i właściwie zastosowana. Niedosyt pozostawia brak przedstawienia

hipotez badawczych w początkowej części pracy, jednak nie ma wątpliwości, że takie hipotezy zostały sformułowane i zdeterminowały kierunki prowadzonych badań.

1.3. Konstrukcja pracy – uwagi ogólne

Praca podzielona jest na trzy główne części poświęcone kolejno kwestiom teoretycznym, praktycznym (empirycznym) oraz prawnoporównawczym, w ramach których rozlokowanych jest siedem rozdziałów. Poszczególne części noszą następujące tytuły (w tłumaczeniu na język polski): Część I: Teoria większości kwalifikowanych, Część II: Większości kwalifikowane w praktyce, Część III: Analiza porównawcza większości kwalifikowanych w sądach konstytucyjnych.

Część I pracy obejmuje dwa rozdziały, z których pierwszy przedstawia zakres tematyczny pracy, jej strukturę oraz zastosowane metody badawcze i główne tezy, a drugi – prezentuje poglądy wyrażone w literaturze przedmiotu na temat większości kwalifikowanych. W tej części pracy Habilitant przedstawił swoje ustalenia dotyczące tzw. „protokołów głosowania” (*voting protocols*), czyli reguł głosowania stosowanych przez sądy. W dalszej części pracy Habilitant nie tylko zaprezentował poglądy doktryny na temat reguł większości kwalifikowanych, ale również je przeanalizował i poddał krytycznej ocenie. Doszedł do wniosku, że współczesne postrzeganie analizowanych problemów zdeterminowała amerykańska doktryna prawa, a ponadto w dotychczasowych badaniach nad większościami kwalifikowanymi uwzględniano jedynie perspektywę teoretyczną, nie dostrzegając znaczenia potencjalnie możliwych badań empirycznych czy prawnoporównawczych. Monografia Habilitanta wnosi istotny wkład do nauki właśnie w tym ostatnim obszarze, zapełniając widoczną tam lukę w stanie wiedzy.

Część II pracy obejmująca kolejne dwa rozdziały, z których pierwszy poświęcony jest historycznym większościami kwalifikowanym (rozdział 3), a drugi dotyczy współczesnych większości kwalifikowanych (rozdział 4). Oba te rozdziały mają charakter empiryczny, zbudowane są na podobnym schemacie prowadzonych rozważań i prezentują praktykę stosowania różnych modeli większości kwalifikowanych w wybranych sądach z jednoczesnym dokonaniem oceny tych modeli. W analizie tej uwzględniono takie kwestie jak historia sądu konstytucyjnego, sposób wprowadzenia do procesu orzekania reguły większości kwalifikowanej, podstawy prawne tej reguły, powody jej przyjęcia, stopień konsensusu wymagany do derogacji ustawy. Ta część pracy ma bardziej sprawozdawczy

niż analityczny charakter, opiera się jednak na najnowszej literaturze i trafnie dobranym orzecznictwie. Krótki rozdział dotyczący reguły większości kwalifikowanej wprowadzonej w czasie kryzysu konstytucyjnego w postępowaniu przed polskim Trybunałem Konstytucyjnym i zakwestionowanej przez ten Trybunał w orzeczeniu wydanym w marcu 2016 r. o sygn. K 47/15 pokazuje, że Habilitant świetnie orientuje się w specyfice i niuansach polskich uwarunkowań ustrojowych. W dalszej części pracy Habilitant omówił również najważniejsze orzeczenia sądów konstytucyjnych różnych państw, w których reguła większości kwalifikowanej odegrała decydującą rolę lub została poddana ocenie sądowej, a także przedstawił opinię doktryny dotyczącą tej reguły i zasadności jej stosowania oraz zgłaszane dotychczas w środowisku naukowym propozycje jej zmian.

Część III pracy obejmuje trzy kolejne rozdziały, które prezentują wyniki badań komparatystycznych uwzględniające ustalenia płynące z badań teoretycznych i empirycznych dotyczących większości kwalifikowanych. Otwierający tę część pracy rozdział piąty przedstawia propozycję typologii reguł większości kwalifikowanych oraz typologię argumentów na rzecz ich wprowadzenia do porządku prawnego. W tej ostatniej kwestii Habilitant dowodzi, że większości kwalifikowane są generalnie wprowadzane z czterech różnych powodów: szacunku, ostrożności, ataku i konsensusu. Na poparcie tych tez podaje relewantne przykłady z różnych porządków prawnych. Prezentuje on również trzy możliwe podstawy prawne tych reguł (konstytucyjną, ustawową i ustanowioną samodzielnie przez sąd), wskazując wady i zalety każdej z nich. W rozdziale szóstym Habilitant podjął próbę oceny wpływu reguł większości kwalifikowanych na sądy konstytucyjne, uwzględniając w swoich rozważaniach dwa modele obliczania tych większości, tj. model numeryczny i model ułamkowy, oraz dzieląc większości kwalifikowane na progi umiarkowane, silne i zbliżone do jednomyślności. Z kolei rozdział siódmy obejmuje wnioski końcowe oraz wytycza nowe kierunki badań, wymagające dalszych analiz w przyszłości.

Podsumowując, strukturę pracy należy uznać za prawidłową, przemyślaną i logicznie skonstruowaną. Poszczególne rozdziały łącznie obejmują szeroką materię i wyczerpują tytułowe zagadnienie.

1.4. Uwagi szczegółowe dotyczące zawartości merytorycznej pracy.

Z monografii Habilitanta wynika, że reguły większości kwalifikowanej nie są monolityczne, lecz różnorodne, zależne od sposobu ich sformułowania w różnych porządkach prawnych. Deferencyjne większości kwalifikowane zapewniają ustawodawcy dodatkową ochronę poprzez mechanizmy podwójnego progu, podczas gdy decyzyjne większości kwalifikowane wymuszają konsensus, co – jak zauważa Habilitant – nie zawsze wspiera *status quo*, lecz może opóźnić stosowanie przepisów, jeśli w sądzie konstytucyjnym będą problemy z osiągnięciem większości głosów koniecznej do rozstrzygnięcia sprawy. Habilitant podkreśla, że efekty działania tych mechanizmów większości kwalifikowanej zależą od specyfiki danego systemu konstytucyjnego i funkcjonującego w jego ramach systemu instytucjonalnego. Jest to bardzo istotne ustalenie, które podważa uproszczoną, monolityczną narrację dotyczącą reguł większości kwalifikowanej, dominującą w literaturze. Habilitant wskazuje na zróżnicowanie sposobu konstruowania tych reguł w różnych państwach, co pozwala na lepsze zrozumienie ich funkcji. Takie podejście poszerza również horyzont analizy nad efektywnością i rolą większości kwalifikowanej w procesach decyzyjnych. Argument, zgodnie z którym symetryczne większości kwalifikowane, wbrew doktrynalnym założeniom, nie zawsze wspierają istniejący *status quo*, uświadamia, że sposób działania tych reguł zależy od kontekstu prawnego i instytucjonalnego. Ujawnienie takich zależności ma fundamentalne znaczenie dla teorii prawa konstytucyjnego i polityki ustrojowej, gdyż pozwala lepiej zrozumieć to, w jakich warunkach określone mechanizmy wspierają stabilność decyzyjną, a w jakich mogą prowadzić do opóźnień lub paraliżu decyzyjnego. Monografia Habilitanta ma olbrzymi potencjał do inspirowania przyszłych badań. Zastosowanie sformułowanych przez niego wniosków do analizy innych jeszcze systemów prawnych, uwzględniających specyficzne mechanizmy decyzyjne, może pozwalać na dalsze rozwijanie teorii większości kwalifikowanych.

Nie mam wątpliwości co do tego, że wnioski przedstawione w ocenianej monografii są interesujące i wnoszą istotny wkład do debaty nad regułami większości kwalifikowanych. Warto je jednak poddać również krytycznej refleksji. Po pierwsze, Habilitant słusznie wskazuje na istniejącą w badanych państwach różnorodność w sposobie konstruowania reguł większości kwalifikowanej w praktyce, ale należałoby się zastanowić, czy zidentyfikowane różnice są powszechne, czy raczej wyjątkowe dla specyficznych systemów prawnych. Po drugie, wniosek, że symetryczne większości kwalifikowane nie sprzyjają utrzymaniu istniejącego *status quo* w określonych

systemach prawnych, takich jak te, w których jest możliwość zawieszenia obowiązywania aktu prawnego, wydaje się być istotny, ale wymagający doprecyzowania. Wskazane przykłady mogą być szczególnym przypadkiem i niekoniecznie muszą być reprezentatywne dla wszystkich systemów prawnych stosujących podobne mechanizmy.

Habilitant twierdzi również, że kształtowanie reguł większości kwalifikowanej, w tym wskazywanie ich celu oraz określanie ich struktury, może należeć do ustrojodawcy lub ustawodawcy. Wskazuje na wady i zalety każdego z tych rozwiązań, w tym w szczególności sztywność rozwiązania konstytucyjnego oraz elastyczność rozwiązania ustawowego, które jednak zawsze może zostać uznane za niekonstytucyjne. W swoich rozważaniach w tym zakresie nie uwzględnia jednak potencjalnych ograniczeń wynikających z międzynarodowych zobowiązań prawnych czy presji politycznej. Warto byłoby przeanalizować, jak te zewnętrzne czynniki wpływają na tworzenie i funkcjonowanie reguł większościowych w praktyce.

Habilitant rekonstruuje również praktykę ustalania reguł większości kwalifikowanej w niektórych krajach w sposób nieformalny, w drodze uzgodnień między sędziami. Podając w tym zakresie przykład Polski i opierając się na ustaleniach dokonanych w oparciu o wywiady z sędziami polskiego Trybunału Konstytucyjnego, Habilitant wskazuje wady tego rozwiązania, ale refleksji wymagałby również problem jego relacji do rozwiązań ustawowych i tym samym problem mocy prawnej tego rodzaju uzgodnień. Niezwykle wartościowe jest również ustalenie Habilitanta, że systemy obliczające progi większości kwalifikowanej w stosunku do składu orzekającego zwykle korzystają z modeli numerycznych, podczas gdy modele ułamkowe są zarezerwowane dla systemów ustalających reguły większości kwalifikowanej w stosunku do określonego kworum. W kontekście tych ustaleń pojawia się pytanie o to, które z tych modeli, tj. numeryczne czy ułamkowe, lepiej służą efektywności orzeczniczej sądów i czy w ogóle na tę efektywność to konkretne rozróżnienie rozwiązań modelowych ma przełożenie.

Interesującym jest wniosek Habilitanta, z którego wynika, że wysokość progu większości kwalifikowanej nie jest bezpośrednim czynnikiem powodującym paraliż sądu konstytucyjnego. To bowiem oznacza, że zwiększenie wymogów niekoniecznie wpływa negatywnie na funkcjonowanie sądu. Habilitant twierdzi, że sądy mimo stosowania większości kwalifikowanych rzadko napotykają na sytuacje, w których nie mogą podejmować decyzji. W niektórych jurysdykcjach odsetek takich przypadków wynosi około 5%, choć badanie ujawniło wyjątki od tej reguły oraz pewne ograniczenia

metodologiczne. Wyniki te wskazują, że wpływ większości kwalifikowanej na pracę sądów jest bardziej złożony i wymaga dalszej, bardziej szczegółowej analizy empirycznej.

1.5. Wniosek końcowy

Ocena monografii Habilitanta jest jednoznacznie pozytywna i nie mam żadnych wątpliwości co do tego, że stanowi ona istotny wkład w rozwój dyscypliny naukowej Nauk prawnych. Habilitant podejmuje ważny i aktualny problem badawczy dotyczący konstrukcji i funkcjonowania większości kwalifikowanych w wybranych sądach konstytucyjnych, właściwie dobiera literaturę i adekwatne orzecznictwo, poddaje je rzetelnej analizie naukowej i formułuje trafnie wnioski. Dobór do badań komparatystycznych państw prezentujących różne jurysdykcje funkcjonujące w ramach różnych porządków prawnych pozwala na sformułowanie interesujących konkluzji, poszerzających naszą wiedzę o działaniu mechanizmów decyzyjnych w procesach kontroli konstytucyjności prawa. Wydanie monografii w ramach recenzowanego, niezwykle prestiżowego wydawnictwa zagranicznego jedynie potwierdza jej wysoki poziom merytoryczny i warsztatowy.

2. Ocena pozostałej aktywności naukowo-badawczej Habilitanta

Habilitant posiada bogaty dorobek naukowy, obejmujący różnorodne formy aktywności publikacyjnej, badawczej i projektowej. Jego interdyscyplinarne badania łączą prawo konstytucyjne, teorię demokracji, lingwistykę prawniczą i metodologię ilościową, co pozwala na nowe spojrzenie na podstawowe problemy współczesnego prawa. Dzięki licznym projektom badawczym i publikacjom Habilitant przyczynia się do rozwoju nauki na poziomie międzynarodowym.

Wśród pięciu monografii znajdujących się w dorobku naukowym Habilitanta, dwie powstały we współautorstwie, a cztery są w języku hiszpańskim i jedna w języku angielskim. Najważniejszym osiągnięciem jest oceniona już wyżej monografia habilitacyjna, lecz na szczególną uwagę zasługują także publikacje takie jak *"Las partes en el juicio de amparo"*, wydana przez prestiżowe wydawnictwo Tirant lo Blanch, oraz *"Cuando la forma es fondo: Estudios de técnica legilingüística"*, współautorstwa C.

Martíneza, opublikowana przez Uniwersytet UNAM, jedną z najlepszych uczelni świata według QS Rankings.

Habilitant dotychczas opublikował 60 artykułów naukowych i rozdziałów w książkach w trzech językach (hiszpańskim, angielskim i polskim). Część artykułów, dotyczących m.in. strategicznych aspektów głosowania w sądach konstytucyjnych oraz wpływu nieformalnych instytucji sądowych na podejmowanie decyzji, została opublikowana w bardzo prestiżowych czasopismach, takich jak *Global Constitutionalism*, *International Journal of Constitutional Law* oraz *International & Comparative Law Quarterly*. W ostatnich pracach Habilitant badał wpływ reguł większości kwalifikowanych na konstytucyjne prawo wyborcze i analizował amerykańską debatę na temat tych zasad w kontekście prawa konstytucyjnego.

Habilitant prowadzi badania w czterech kluczowych obszarach: aspekty proceduralne sądów konstytucyjnych, relacja między kontrolą sądową konstytucyjności prawa a demokracją, lingwistyka prawnicza oraz problematyka poprawek konstytucyjnych. Główne osiągnięcia badawcze dotyczą procedur sądowych, w tym legitymacji procesowej i reguł głosowania w sądach konstytucyjnych, co znalazło odzwierciedlenie w licznych publikacjach. W monografii „Las Puertas de la Corte” Habilitant przeanalizował modele dostępu do sądów konstytucyjnych w pięciu krajach, tworząc typologię tych modeli i wskazując na konieczność poszerzenia legitymacji czynnej w celach ochrony podziału władzy.

Jego badania skupiają się również na analizie proceduralnej kontroli konstytucyjnej w Meksyku, w tym na mechanizmie działania skargi *amparo*. Habilitant wykazał, że legitymacja procesowa znacząco wpływa na wyniki spraw, a także analizował zmianę skutków orzeczeń w postępowaniach konstytucyjnych z *inter partes* na *erga omnes*. W badaniach dotyczących meksykańskich trybunałów wyborczych Habilitant przedstawił wpływ wewnętrznej organizacji sądów, takich jak procedury obiegu projektów orzeczeń, na ich funkcjonowanie. Jego publikacje obejmują również analizę proceduralnych aspektów reguł większości kwalifikowanych i ich wpływu na wyniki wyborów.

W zakresie związku kontroli sądowej z demokracją Habilitant podjął krytyczną analizę dylematu kontrwiększościowego, wskazując, że zarzuty o antydemokratyczny charakter sądowej kontroli konstytucyjności mają ograniczone zastosowanie w przypadku Meksyku. Jego badania w tym obszarze obejmują także krytyczną ocenę

współczesnych debat dotyczących teorii demokracji oraz koncepcji woli większości w demokracjach przedstawicielskich.

W dziedzinie lingwistyki prawniczej Habilitant współtworzył dwie monografie, z których jedna analizuje zasady redagowania aktów prawnych, a druga zastosowanie lingwistyki w kontekstach prawnych, w tym teorię aktów mowy. Badania te uwzględniają modele legislacyjne z różnych systemów prawnych, a także praktyczne konsekwencje błędów legislacyjnych. W swoich pracach Habilitant wskazuje, że wady redakcyjne mogą prowadzić do poważnych problemów w funkcjonowaniu systemu prawnego, szczególnie jeśli nie są związane z odpowiedzialnością prawną.

W obszarze poprawek konstytucyjnych Habilitant badał zjawisko hiperpoprawek, analizując częstotliwość zmian w konstytucji Meksyku i ich systemowe skutki. W swoich badaniach udowodnił, że dynamiczne zmiany konstytucyjne osłabiają stabilność prawa i wpływają negatywnie na model federalizmu.

Oprócz publikacji Habilitant aktywnie przyczynia się do międzynarodowego dyskursu naukowego poprzez tłumaczenia – osiem istotnych prac naukowych z języka niemieckiego, polskiego, angielskiego i włoskiego przetłumaczył on na język hiszpański, co świadczy o jego zaangażowaniu w upowszechnianie wiedzy prawniczej. Oczywiście należy pamiętać też o tym, że tłumaczenia, choć są wartościowym elementem dorobku, przyczyniając się do promocji wiedzy i transferu idei naukowych, to jednak mogą mieć mniejszy wkład w indywidualną działalność badawczą niż oryginalne prace naukowe.

Podsumowując, stwierdzić należy, że dorobek publikacyjny Habilitanta jest znaczący, zwłaszcza pod względem jakości publikacji i ich zasięgu międzynarodowego. Szczególną wartością jest różnorodność języków publikacji oraz fakt, że artykuły pojawiają się w uznanych czasopiśmie międzynarodowych, co świadczy o wysokiej renomie badacza w środowisku naukowym. Publikacje w prestiżowych wydawnictwach, takich jak Routledge, Cambridge University Press czy Tirant lo Blanch, potwierdzają znaczenie jego wkładu w rozwój nauk prawnych. Co prawda większość prac Habilitanta została opublikowana w języku hiszpańskim, co może ograniczać oddziaływanie wyników jego badań na społeczność naukową nieposługującą się tym językiem, jednak publikacje w języku angielskim, zwłaszcza w renomowanych czasopiśmie, częściowo równoważą tę ograniczoną dostępność. Wskaźnik cytowań prac Habilitanta nie jest wysoki, jednak jak wskazuje on w autoreferacie może to wynikać z ograniczonej dostępności

hiszpańskojęzycznych i latynoamerykańskich publikacji naukowych w ogólnodostępnych bazach danych oraz ze złożonej formy jego imienia i nazwiska.

II. OCENA DOROBKU DYDAKTYCZNEGO, AKTYWNOŚCI ORGANIZACYJNEJ, WSPÓŁPRACY Z INSTYTUCJAMI NAUKOWYMI, WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ ORAZ POZOSTAŁYCH OSIĄGNIĘĆ

1. Staże naukowe, granty, konferencje

Habilitant odbył liczne staże naukowe w prestiżowych ośrodkach badawczych na całym świecie, w tym w Niemczech, Polsce, Belgii, Hiszpanii i Meksyku. Najważniejsze z nich to dwukrotne pobyty badawcze w Instytucie Maxa Plancka Publicznego Prawa Porównawczego i Prawa Międzynarodowego w Heidelbergu oraz staż w Centrum Filozofii Prawa im. Perelmana w Brukseli. Szczególnie istotne jest jego zaangażowanie w badania prawoporównawcze, które pozwoliły mu na aktywny udział w międzynarodowym dyskursie naukowym. W ramach projektu realizowanego w Heidelbergu w 2024 roku Habilitant prowadził badania nad ilościowym wpływem reguł większości kwalifikowanych na sądy konstytucyjne. Dorobek Habilitanta w zakresie staży naukowych świadczy o jego zaangażowaniu w rozwój nauki na poziomie międzynarodowym. Staże w prestiżowych instytucjach, takich jak Instytut Maxa Plancka, oraz stypendia zdobyte w Hiszpanii i Meksyku podkreślają jego zdolność do integracji w globalnym środowisku naukowym. Planowany (w chwili złożenia wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego) dwumiesięczny pobyt badawczy w Heidelbergu wskazuje na ciągłe rozwijanie przez Habilitanta kompetencji badawczych i dążenie do umiędzynarodowienia swojej pracy.

Habilitant zrealizował cztery projekty badawcze: trzy z nich jako kierownik, jeden jako wykonawca. W latach 2021-2023 kierował projektem pt. „Qualified majorities in counter-majoritarian mechanisms: Towards a new theory of supermajorities in judicial review” finansowanym z Programu POLS, Norweski Mechanizm Finansowy (Norway Grants), a w 2019 r. – projektem pt. „A majoritarian imposition on countermajoritarian bodies? Aggravated majorities in the decision-making process on the Mexican and Polish Constitutional Courts” finansowanym ze środków Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Był również wykonawcą w projekcie pt. “The development of ius constitutionale commune elements in Mexican Public Law” realizowanym w ramach Instytutu Maxa Plancka Publicznego Prawa Porównawczego i Prawa Międzynarodowego

w Heidelbergu. Projekt doktorski pt. „La legitimación en la acción de inconstitucionalidad y controversia constitucional en México” finansowany był z grantu hiszpańskiej Narodowej Rady Nauki.

W ubiegłym roku Habilitant uzyskał finansowanie dwóch nowych projektów. Pierwszym jest projekt badawczy pt. „Konstytucyjny Zugzwang: W kierunku teorii zmiany momentum konstytucyjnego” finansowany przez Narodowe Centrum Nauki ze środków przyznanych w konkursie OPUS, a drugim jest projekt badawczy pt. „Quantifying the impact of supermajority rules on Constitutional Courts: An empirical approach”, zrealizowany w Instytucie Maxa Plancka Publicznego Prawa Porównawczego i Prawa Międzynarodowego w Heidelbergu. Pierwszy z tych projektów, tj. projekt badawczy „Konstytucyjny Zugzwang”, koncentruje się na analizie empirycznych skutków częstych zmian konstytucyjnych w skali międzynarodowej. Celem tych badań jest m.in. analiza wpływu poprawek na wskaźniki społeczne, gospodarcze i polityczne.

Tematyka pozostałych zrealizowanych i realizowanych projektów badawczych Habilitanta obejmowała m.in. analizę większości kwalifikowanych w mechanizmach kontrwiększościowych, wpływ reguł głosowania na sądy konstytucyjne oraz rozwój prawa konstytucyjnego w Meksyku. Jego badania mają charakter interdyscyplinarny, łącząc prawo konstytucyjne z empirycznymi metodami analizy ilościowej. Projekty badawcze kierowane przez Habilitanta wyróżniają się interdyscyplinarnym podejściem i przedmiotem badań o istotnym znaczeniu naukowym i praktycznym. Realizacja projektów finansowanych przez renomowane instytucje, takie jak Narodowe Centrum Nauki czy Norweski Mechanizm Finansowy, potwierdza wysoką jakość jego wniosków oraz umiejętność pozyskiwania przez niego środków na badania.

Habilitant wziął udział w 29 konferencjach naukowych jako prelegent, w tym w kluczowych dla swojej dyscypliny naukowej wydarzeniach, takich jak międzynarodowe konferencje organizowane przez International Society of Public Law (ICON) oraz European Consortium for Political Research (ECPR). Był głównym prelegentem na międzynarodowej konferencji w Islamabadzie, prezentując wykład na temat technologii prawniczych w postpandemicznym świecie. Występował również na prestiżowych konferencjach w Bostonie, Wellington, Miami oraz Madrycie, gdzie przedstawiał wyniki swoich badań nad regułami głosowania i ich wpływem na sądy konstytucyjne. Jego prezentacje w języku hiszpańskim dotyczyły m.in. reform konstytucyjnych w Meksyku, modeli ewaluacji legislacyjnej oraz kontroli sądowej. Organizował także międzynarodowe

seminaria naukowe, takie jak „Los derechos en América Latina”. Na ubiegłorocznych konferencjach w Dublinie i Madrycie Habilitant prezentował wyniki swoich badań nad regułami większości kwalifikowanych w sądach konstytucyjnych oraz ich wpływem na proces decyzyjny. Aktywność konferencyjna Habilitanta, obejmująca zarówno wystąpienia w języku angielskim, jak i hiszpańskim, wskazuje na jego wszechstronność i zdolność do komunikowania wyników badań w różnych kontekstach kulturowych. Udział w wydarzeniach takich jak konferencje ICON i ECPR, a także organizacja własnych seminariów, podkreślają jego znaczenie w środowisku akademickim.

Podsumowując, Habilitant posiada duży dorobek naukowy w zakresie staży, projektów i wystąpień konferencyjnych, co świadczy o jego zaangażowaniu w rozwój wiedzy i doskonałości akademickiej na skalę międzynarodową.

2. Nagrody za działalność naukową, członkostwo w stowarzyszeniach

Habilitant był kilkakrotnie nagradzany za swoje osiągnięcia naukowe w dziedzinie nauk prawnych, w tym również bardzo prestiżowymi nagrodami badawczymi. Najważniejszym wyróżnieniem, które otrzymał jest *Nagrada Miguela Ramosa Arispe* za badania nad federalizmem, przyznana przez Senat Meksyku w 2022 r. Międzynarodowym uznaniem cieszy się również nagroda *Teoría y Realidad Constitucional* przyznana Habilitantowi za najlepszy artykuł naukowy autorstwa młodego naukowca poniżej 35. roku życia w Hiszpanii w 2011 r. Dwukrotnie zdobył on również *Nagrodę Konstytucji z 1917 roku* za artykuły naukowe, co potwierdza jego wkład w rozwój badań nad konstytucjonalizmem w Meksyku. Ponadto Habilitant był wyróżniany w licznych ogólnokrajowych konkursach naukowych organizowanych przez Kongres Meksyku, takich jak konkursy dotyczące odpowiedzialności i transparentności, roli mediów w wyborach oraz setnej rocznicy Konstytucji z 1917 r.

Habilitant jest aktywnym członkiem kilku międzynarodowych stowarzyszeń naukowych: Instituto Iberoamericano de Derecho Constitucional, Instituto Iberoamericano de Derecho Procesal Constitucional, International Society of Public Law, European Consortium for Political Research oraz European Society of International Law. Wielokrotnie prezentował wykłady gościnne, był również zapraszany do udziału w panelach dyskusyjnych i warsztatach organizowanych przez różne zagraniczne i krajowe instytucje naukowe, występując w języku hiszpańskim, angielskim i polskim. Habilitant

niewątpliwie jest naukowcem rozpoznawanym i niezwykle aktywnym w środowisku międzynarodowym, stale rozwijającym sieć współpracy międzynarodowej.

3. Doświadczenie dydaktyczne, aktywność popularyzatorska i organizacyjna

Habilitant ma również bogate doświadczenie dydaktyczne w prowadzeniu zajęć w języku hiszpańskim i angielskim na studiach magisterskich, licencjackich i podyplomowych. Był promotorem czterech prac magisterskich w Hiszpanii oraz pełnił funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim w Hiszpanii.

Aktywność organizacyjna Habilitanta związana jest głównie z jego projektami badawczymi oraz rozwijaną współpracą międzynarodową. W ramach wspomnianych wyżej projektów badawczych jako ich kierownik odpowiedzialny był on za projektowanie badań, ich organizację i rozliczanie. Natomiast w ramach współpracy międzynarodowej rozwijanej na Uniwersytecie Śląskim Habilitant jest zaangażowany jako ekspert prawny w projekcie „Transform4Europe”, będącym formą wielostronnej współpracy między uniwersytetami europejskimi, finansowaną z Programu Erasmus+, a także inicjuje i wspiera kontakty z hiszpańskojęzycznymi uczelniami. Jest również założycielem i kierownikiem Szkoły Prawa Hiszpańskiego i Praw Krajów Ameryki Łacińskiej na Uniwersytecie Śląskim.

Habilitant ma również liczne osiągnięcia w ramach popularyzacji nauki, w tym jest autorem ośmiu artykułów popularnonaukowych, kilkakrotnie występował również w mediach.

III. Konkluzje

Biorąc pod uwagę przedstawioną wyżej ocenę dorobku naukowego Habilitanta, w tym ocenę monografii wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe oraz ocenę pozostałych tekstów naukowych, a także ocenę pozostałej aktywności naukowej, projektowej, dydaktycznej i popularyzatorskiej, stwierdzam, że spełnione zostały warunki do nadania dr. Mauro Arturo Rivera León stopnia doktora habilitowanego, o których to warunkach mowa w art. 219 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Monografia jego autorstwa pt. *Supermajorities in Constitutional Courts* wydana w prestiżowym wydawnictwie Routledge stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny Nauki prawne, bowiem zawiera ona istotne ustalenia teoretyczne, empiryczne i prawno-porównawcze dotyczące większości kwalifikowanych w sądach konstytucyjnych.

Pozostała aktywność naukowa Habilitanta, w szczególności w postaci publikacji, wystąpień konferencyjnych, projektów badawczych, jest znacząca zarówno w wymiarze ilościowym, jak i jakościowym. Dorobek Habilitanta jest bardzo umiędzynarodowiony, jest on cenionym i rozpoznawanym naukowcem. Habilitant odbył również liczne staże naukowe w prestiżowych ośrodkach badawczych, spełniając tym samym wymóg wykazywania się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej.

/Monika Florczak-Wątor/